

Padělký

KAM SE PODÍVÁŠ

Galeristé, napálení sběratelé, malí šmelináři, soudní znalci, velké ryby, chudí malíři... Ti všichni se podílejí na stamilionovém byznysu s falešnými obrazy.

■ Text Eva Munk ■ Foto Tomáš Železný a archiv

Má padělatelská kariéra začala, když mi bylo jedenáct. A tehdy i skončila. Na zdi pracovní visela reprodukce kresby Vojtěcha Sedláčka *Oráč*. Byla jsem přesvědčená, že to dokážu také...

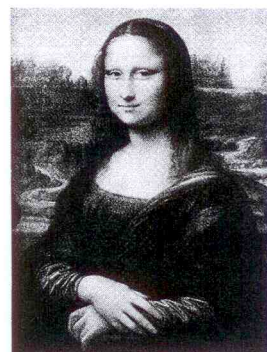
Po půldni tvrdé práce jsem své dílo rafinovaně podepsala „Vojt. Sedláček“ a předložila rodičům k posouzení. „Mno,“ řekl otec, „není to špatné, ale vidím pár stylistických chyb.“ Trochu dotčeně jsem se zeptala jakých. „Zaprvé,“ řekl, „Sedláčkovi koně nevypadají jak jezevci. Zadruhé Sedláček nemaloval pastelkami a zatřetí ...“ – „Zatřetí je to padělek,“ vložila se do toho matka. „Padělání, to je krádež a lež v jednom,“ kázala mi. „A co pan Sedláček? Každý den, za každého počasí vyjížděl do polí se svým koníkem Gidronem a maloval. Jak ten k tomu chudák přijde?“

Skutečně mi bylo líto, že jsem z Gidrona udělala jezevce, a slíbila jsem, že už nikdy nic padělat nebudu. Tehdy jsem ještě nechápala, proč se matka zlobí. Dnes už ano. Žijeme mezi falzy: umění, oblečení, hodinky, a dokonce i zápalky ze Sušice se vesele falzifikují. Ta krádež a lež škodí kupujícím, poctivým lidem, kteří stvořili originály, a společnosti, která to toleruje. Na webových stránkách občanského sdružení Falzum Stop jsem se dočetla, že český trh s uměním je falzifikáty přímo

prolezlý. A kvůli nedostatkům v zákoně zůstává napáleným kupujícím většinou díra v kapse. Díky rostoucímu počtu milionářů – hlavně ruských, arabských a čínských – a prodejem přes internet se v posledních letech s trhem s uměním roztrhl pytel. Světová krize tomuto trendu napomáhá: Umělecká díla se považují za bezpečnou investici v době, kdy akcie a dluhopisy dělají psí kusy.

Avšak dle odhadu bývalého ředitele Metropolitního muzea umění v New Yorku Thomase Hovinga 40 procent děl nabídnutých k prodeji na světových trzích tvoří falza. Nechvalné prvenství drží Čína s devadesátiprocentním podílem, v závěsu za ní je Rusko s osmdesáti procenty. V Česku se také nemusíme stydět. „Lidé za námi chodí se svými obrazy a ptají se: Je pravý, není pravý?“ říká Šárka Leubnerová, ředitelka sbírky umění 19. století Národní galerie. „Opravdu cítím, že polovina z nich jsou falza.“ Nejvíce se falzifikují čtyři umělci: August Piepenhagen, Josef Navrátil, Antonín Chittussi a Jakub Schikaneder.

„Ti autoři byli nesmírně plodní. V těchto vodách se falzifikátorům lépe plave než u autorů, kteří měli těch věcí málo a jsou dobře zdokumentováni,“ říká doktorka Leubnerová. V 90. letech se také začala falzifikovat česká meziválečná avantgarda: Emil Filla, Josef Čapek, Jan Zrzavý a další. „Jsou dnes nejdražší, a navíc je kubismus jednodušší kopírovat,“ vysvětluje pražský galerista



Padělali jsme Monu Lisu.
Čtenáři, hádej, která z reprodukcí je zrcadlově obrácená? Správně, ta velká. Více o falešných obrazech na webu občanského sdružení Falzum Stop, www.falzum.cz.

Pečeme falzum

Nejdřív seženeme starý obraz. V téměř každých novinách se objevují **inzeráty**, kde zájemci kupují jakékoliv obrazy regionálních malířů, i **nepodepsaných**, nebo jen samostatné rámy. Na starých plátnech bývají **razítka** zapomenutých prodejců z Vídně, z Prahy atd. Zejména malý rám je **důležitý**: bývá z olšového dřeva, mnohdy prolezlý červotočem, s původními, ručně kovanými **hřebíky**.

Starou malbu z plátna oškrábeme (nebo také ne) a namalujeme na něj „nový obraz“, dbající na to, abychom používali jen barvy **odpovídající** složením období, kdy měl vzniknout. Syntetické barvy se k **renesanční** scéně nehodí! Také si musíme být jisti, že původní obraz není novější.

Nakonec své dílo ještě dáme zapéct do mírně vyhřáté **trouby**, aby získalo typickou síť drobných prasklinek, zvanou **craquelage**.

Nebo můžeme vybrat **nesignované dílo** v žádaném stylu, barvu v rohu rozehrát či **rozleptat** (malíři se vždy podepisovali do mokré barvy) a připojit k němu libovolný **podpis**. (To ale naruší **craquelage**, takže raději nenabízet odborníkům.)

I umělec se dá **zfalzifikovat**. Díla Bohumila Samuela Kečire se prodávají doma i v zahraničí za slušné ceny, ačkoliv **nikdy nežil**.



A tenhle? Autorka textu Eva Munk s obrazy, u kterých není jasný jejich původ.

a majitel aukčního domu Martin Kodl. Padělatelé nepracují sami: za uplynulých dvacet let se u nás uhnízdila pěkná mafie. Každý člen „gangu“ hraje ve vzniku a „otočení“ zboží specifickou roli, nikdo nenese plnou zodpovědnost a případné soudní spory, často postavené na tvrzení proti tvrzení, bývají dosti zamotané. „Tady se strašně složitě prokazuje, zda někdo jednal v dobré víře, nebo to byl vyslovený podvod,“ říká Kodl. Zmatení soudci lapají do sítí malé rybky a velké jim uplavou. Je totiž velmi těžké dostat se jim na kobytku.

Typický případ vypadá takto: V roce 2009 koupil jistý brněnský podnikatel Fillův obraz *Zátiší s mrtvým ptákem* od prostředníka Martina Janulíka za 1,8 milionu korun. Obraz byl ale falzum a podnikatel zažaloval obchodníka za podvod. Janulík se hájil tím, že obraz získal od brněnského galeristy Jiřího Rybáře k prodeji, z něhož mu dal 1,6 milionu korun. Rybář mu prý poradil, že se má obrátit na bývalého šéfa Moravské galerie Jiřího Hlušíčku. Ten posudek vypracoval a našel výše uvedeného kupce, kterému dělal poradce.

Rybář věděl, že jde o falzum. Zátiší prodal již v roce 2000 plzeňskému sběrateli Václavu Dobrému, s dobrozdáním Hlušíčky za 650 000 korun. Když Dobrý po expertize Národní galerie zjistil, že byl napálen, donutil Rybáře, aby mu vrátil peníze i s úroky – celkem 800 000 korun. Rybář tvrdil, že Janulíkovi sdělil, že je obraz falešný. Nepředpokládal prý, že obraz bude prodávat.

Pozoruhodný je ale osud obrazu *Skorofigura* údajně od Pravoslava Kotíka, který Dobrý koupil sou-

časně s Mrtvým ptákem za 100 000 Kč. I tento obraz byl falzum, a pan Rybář sběrateli bez námitky vrátil peníze. Nyní se i tento obraz nachází v majetku Martina Janulíka...

Soudkyně Janulíkovu tvrzení komentovala slovy: „Rybář by přece tak vědomě neohrozil svoji pověst, když by předal obžalovanému jako pravý obraz, o kterém věděl, že je to falzifikát...“ Janulíka odsoudila k pětiletému nepodmíněnému trestu a vrácení peněz napálenému sběrateli, který si velké naděje nedělá. „Svět podvodů je založen na tom, že podvodníci páchají své činy, aniž by to od nich někdo čekal. Soudkyně nevychází ze skutkového stavu, ale z logiky slušného člověka,“ komentuje rozhodnutí odborník na falzifikáty, jenž si nepřeje být jmenován.

Ne všechny podfuky jsou tak spleť. Plzeňskému sběrateli Václavu Dobrému nabídl barman v hospodě obraz Josefa Lady za 36 000 korun. Dobrý po „domácí expertize“ zjistil, že je namalován na kladívkové čtvrtce. Byl to školní výkres schodiště z roku 1964 – což bylo vzhledem k tomu, že Lada zemřel v roce 1957, krajně podezřelé.

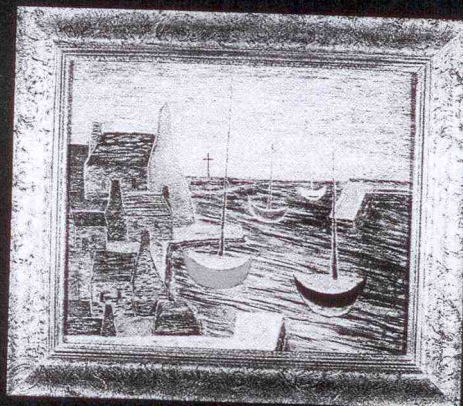
Kdo v tom jede?

Jeho další pokus o „výhodnou koupi“ byl smutnější: dobrý známý, plzeňský galerista, mu prodal 208 starých obrazů za 3,1 milionu korun. Šedesát čtyři z nich bylo falešných. Dobrý galeristu zažaloval a spor vyhrál. Galerista ale mezitím zemřel a jeho pozůstalost činila jen 800 000 korun. Že podraz zločincům projde, není ale to nejhorší, co se může stát. Někdy na něj doplatí i ti, kteří si dovolí zločin odhalit. V roce 2000 spatřil sběratel Dobrý v okně renomovaného pražského galeristy Ladův obraz *Zimní radovánky*. „Věděl jsem, že ten obraz je falešný, protože originál mám doma já,“ říká Dobrý. Obraz, jež kdysi daroval Lada básníku Petru Kříčkovi, měl jasnou provenienci. Na zadní straně stojí Kříčkovým rukopisem: „Příteli Ladovi děkuji za tento obraz a domnívám se, že jsme si natolik drazí a blízcí, že by pro mne mohl býti kolorován a podepsán. S díky vracím.“

Člověk, který falzum galerii prodal, Dobrého obvinil z pomluvy. Když se posléze ukázalo, že vystavený obraz falešný je, policie případ odložila a prodejce falza odmítla vyšetřovat. „Rozhodli, že se nemůže prokázat, kdy falzum vzniklo, a tudíž by zločin mohl být promlčen,“ cituje Dobrý usnesení policie. „Ale každý přece ví, že promlčení lhůta začíná tři roky poté, co se falzum odhalí, a ne poté, co bylo vyhotoveno. Tady není politická, ekonomická či jiná vůle, aby se těmto nepravostem čelilo,“ konstatuje Dobrý. A dodává: „Já jsem našel falešný obraz a musel jsem se hájit, abych nebyl obviněn z křivého obvinění.“

Podle zakladatele Falzum Stop Zdeňka Nováka není mimo podezření nikdo: galeristé, napálení sběratelé, malíři šmelináři, soudní znalci, velké ryby ani chudí malíři. „Koneckonců jsou to ob-

Krásné. Ale falešné.



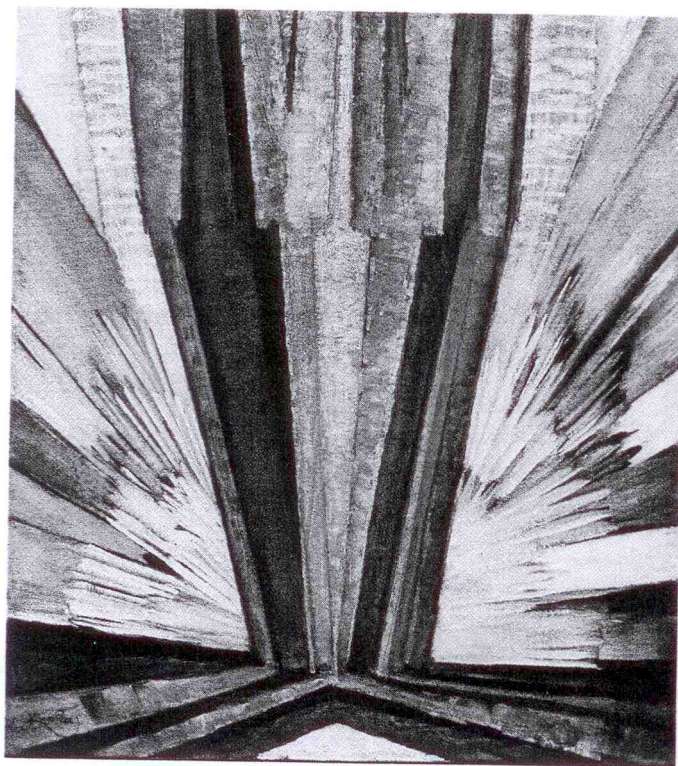
Emil Filla, *Zátiší s lulkou*. Falzum pučeno dne 27. 11. 2009 za účelem prodeje Martinu Janulíkovi od 1. Art Consulting, Brno. Navráceno z důvodu nerealizace prodeje majiteli – předávajícím Jiřímu Rybáři dne 12. 3. 2010. Obraz je nyní znovu ve vlastnictví Martina Janulíka.

Jan Kotík, *Skorofigura*. Falzum navráceno Václavem Dobrým galeristovi Jiřímu Rybáři v roce 2008. Nyní ve vlastnictví Martina Janulíka.

Jan Zrzavý, *Spící loď*. Současný držitel neznámý. Stáří ne více než 20 let. Falzum vytvořili otec a syn Trojanové, případ byl známý jako Trojský kůň.

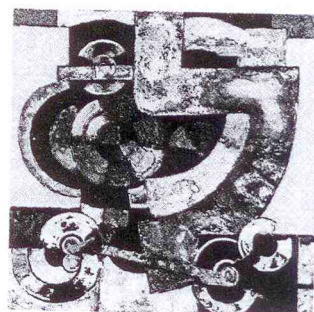
Deset nejdražších

...aneb Žebříček děl, která byla loni v českých aukcích vydražena za nejvyšší částky.



1. František Kupka: Tvar modré / 1913

olej na plátně /
73 × 60 cm
cena: 57 422 500
Kč / Adolf Loos
Apartment and
Gallery



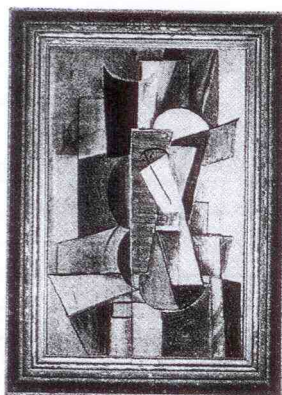
2. František Kupka: Úsměv O / 1933-51

olej na plátně / 60 × 66 cm
cena: 23 710 000 Kč / 1. Art
Consulting



**3. Oltářní socha
bódhisattvy
Kuan-jin / Čína,
1447**

bronz, zlaceno v ohni
/ výška: 35,5 cm,
hmotnost: 7,2 kg
cena: 19 110 000 Kč
/ Zezula



**4.-5. Emil Filla:
Ležící žena / 1932**

olej na plátně / 98,5 × 139 cm
cena: 18 240 000 Kč / Galerie Kodl



**4.-5. Emil Filla: Hlava
muže v cylindru / 1914**

olej na kartonu / 68 × 42 cm
cena: 18 240 000 Kč /
Dorotheum



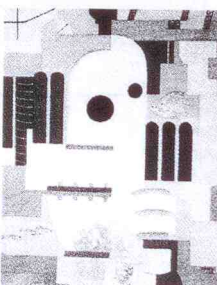
6. Emil Filla: Tři Grácie / 1937

olej na plátně / 140 × 114 cm
cena: 17 520 000 Kč / Galerie Kodl



**9. Konstantin
Korovin: Letní
den / 1916**

olej na plátně /
87 × 133 cm
cena: 11 640 000 Kč
/ Dorotheum



10. Čchi Paj-š': Glycína a včelky

tuš a barva na papíře / 107 × 33 cm
cena: 9 300 000 Kč / Galerie Arcimboldo



8. Toyen: Potápěč / 1926

olej na plátně / 83 × 64 cm
cena: 13 650 000 Kč / 1. Art
Consulting

obchodní a jejich hlavní náplň práce je zboží otobířka americká sběratelka Mary Cullenová. Křivdu puli hrají pochybní soudní znalci, kteří nenesou finanční zodpovědnost za škody způsobené nepřesným odhadem. (Jinde ve světě se znalci dokonce musejí pro takový případ pojistit.)

V roce 2011 se pokusil ministr spravedlnosti Jiří Fiala novelizovat zákon o soudních znalcích a zumečnicích přidáním paragrafu o zodpovědnosti za způsobené škody. Novela v lednu 2012 skupila v platnost, ale zásadní pozitivní změny ani čestou Poslaneckou sněmovnou vypadly.

V muzeu i v galerii

Falza najdeme všude: v bazaru, v muzeu, v reno-mované galerii v centru Prahy. Hlavně před nákupy přes internet odborníci svorně varují. „Z internetu se stal jakýsi bazar, kde kupující pravidelně potkávají všelijaké figly, od intrik zkušených podvodníků až po nevinné chyby neznalých,“ napsaly v září 2012 New York Times. Anonymní prodejci mohou do popisu zboží napsat, co chtějí, připojené certifikáty pravosti se dají koupit také přes internet a hodnocení zákazníků se týká služeb, nikoli kvality či pravosti zboží.

Avšak ani ve velkých galeriích se podvodům neubráníte. „Před lety jsem v centru Prahy, v galerii, kde jsem již nakupovala několikrát, koupila nádhernou Toyen,“ vzpomíná Mary Cullenová. „Než jsem se s ní mohla pochlubit, můj dobrý známý Karel Šrp mě varoval, že se jedná o falzifikát. Spěchala jsem do galerie a řekla majiteli, že se obraz manželovi nelíbí, protože je na něm ryba a jeho exmanželka se narodila ve znamení Ryb. Snažil se mi to rozmluvit, tak jsem řekla, že manžel financuje mé investice, takže je pro nás oba důležité, aby byl spokojen. Bez komentáře peníze vrátil.“ Už staří Egypťané falzifikovali sošky starších Egypťanů. Starořímské padělatelské dílny zase

jely ve starořeckých vázách. V gotice a renesanci bylo falzifikování zcela samozřejmé. A například Rembrandt maloval jen část svých obrazů. „Zbytek vytvořili učedníci z jeho školy. Určit, do jaké míry se jedná o Rembrandta a kdy je to jen škola, to jsou často dohady na desetiletí,“ říká Monika Burián Jourdan, organizátorka mezinárodních výstav moderního umění.

Mnoho falzifikátů dokonce vznikalo s požeňnáním umělce. Právě proto dělá odborníkům těžkou hlavu Schikaneder. V roce 1997 Národní galerie připravovala výstavu jeho obrazů a odhalila mnoho falzifikátů – kopie namalované jeho studenty. „Malované stejnými barvami, které používal Schikaneder, na stejných podložkách, ve stejné době. Po jeho smrti jich bylo mnoho signováno jeho podpisem a dostaly se na trh jako jeho díla,“ vysvětluje Šárka Leubnerová.

Majitelé takových obrazů často netuší, že mají doma falzum, dokud ho nepřinesou na konzultaci. „To babička kupovala ještě od pana malíře... Celý život se na to dívají a říkají si: Až bude jednou těžko, tak to prodáme. Pak ta doba přijde – a to bývá nepříjemné,“ říká doktorka Leubnerová. Majitelé prodají obraz za pakatel do bazaru, tam

■ MNOHO FALZIFIKÁTŮ VZNIKALO S POŽEHNÁNÍM UMĚLCE. OŘÍŠKEM JE TŘEBA SCHIKANEDER.

ho „objeví“ šikovný překupník a už je v kolotoči. Novodobí falzifikátoři mají těžší práci: na zmíněného Schikanedera existovala ve 40. a 50. letech dílna a i dnes se objevují další padělky. Ty se už podstatně liší od těch „dobových“ jak kvalitou, tak materiály a jsou lehce odhalitelné.

A komu patří ty zlaté ručičky, které falza vyrábějí? Není těžké hádat. „Když malíř za své dílo, jež maluje měsíc, dostane 30 000, je to hodně,“ říká Vác-

Kde koupit obraz?

Nikdo není neomylný, ale u níže uvedených prodejců je pravděpodobnost dobré vůle a korektního jednání vysoká. První tři tipy jsou české.

1. **Dorotheum**
www.dorotheum.com
2. **Galerie Kodl**
www.galeriekodl.cz
3. **Aukční síň Vltavín**
www.auctions-art.cz
4. **Sotheby's**
www.sothebys.com
5. **Christie's**
www.christies.com

A130001910



Když předplacená karta, tak se vším všudy

Pořďte si naši novou předplacenou kartu. Při jejím dobití od 300 Kč získáte ihned automaticky tři dárky, a to úplně zdarma! Tuto skvělou nabídku si můžete užít třeba s výkonným telefonem HTC Desire X.

Více na www.vodafone.cz

power to you



HTC Desire™ X

VOLÁNÍ
+
SMŠKY
+
INTERNET
za DOBITÍ ZDARMA

htc

Cullenovi



Texasani **Mary Cullenová** a její manžel Roy, vnuk olejového magnáta Hugha Roye Cullena a prezident **Cullenovy nadace** (Cullen Foundation), jsou velcí mecenáši umění. V jejich houstonském sídle najdete jednu z nejvyšších sbírek soukromých sbírek **české moderny** v Americe:

Proč jste se rozhodla sbírat českou modernu?

Vždy jsem obdivovala sběratelky jako Isabella Stewart Gardner, Peggy Guggenheim a Dominique de Menil, které se nebály sbírat to, co nikdo jiný. Rozhodla jsem se, že čeští modernisté budou má zkouška odvahy...

Kde jste díla kupovala?

Svůj první český obraz, Studie pro černé akcenty, ženy Františka Kupky, jsem koupila v Praze v roce 1997. Nejvíce jsem jezdila do Prahy, ale také do Paříže, Londýna, Chicaga a do Buenos Aires a Santiaga de Chile.

Proč máte tak ráda Toyen?

Toyen byla nespoutaná duše. Byla odvážná. Během nacistické okupace skrývala Jindřicha Heislera ve své koupelně a po válce se nebála přesídlit do Paříže, kde se stala vedoucí osobností Surrealistického hnutí a kroužku kolem André Bretona.

Máte nějaké tipy, jak se ubránit falzifikátorům?

Provéřte si provenienci a pracovat jen se špičkovými odborníky. Ale neexistuje záruka, že falzum nekoupíte. I muzeím se to stává.

lav Dobrý. „I za špatný falešný obraz dostane až 600 000. Ti hlupáci to koupí.“ Pravost díla není těžké ověřit – pokud ovšem chcete.

První krok je stylistická analýza. „Každé dílo má vlastní rukopis a energii, která z něj sálá,“ vysvětluje Monika Burián Jourdan. „Pokud je to kopie, je tam určité místo, jež jakoby nesedí. Čím víc těch věcí vidíte, tím víc si tuhle část uvědomujete.“ Službu poskytne Národní galerie zdarma, aspoň první pohled. „Znalec pozná devadesát procent falz od oka a zbytek se rozhodne chemicko-technologickou analýzou,“ říká Šárka Leubnerová.

„Užitečný“ zmatek

K této analýze využívají odborníci moderní restaurátorské metody a hlavně mají šanci porovnat sporné dílo s ověřenou tvorbou téhož umělce. Cena se pohybuje kolem 15 000 korun. Rentgenem lze zjistit, co se pod vrchní malbou skrývá – třeba novější obraz. Složení barev použitých na obraze se zkoumá chemickou analýzou z mikroskopických vzorků. Ultrafialové světlo odhalí dodatečné zásahy do díla: přemalby, retuše i podpisy nad vrstvou starého laku.

Mnohé také vypoví zadní strana obrazu: podle stárání hřebíků v rámu nebo i děr po vytažených hřebících lze zjistit, zda jej někdo z původního rámu sňal. Také tam bývají nálepky z výstav, jež

■ ZNALEC POZNÁ DEVADESÁT PROCENT FALZ OD OKA. POKUD OVŠEM CHCE.

pomohou určit doložitelnou historii čili provenienci obrazu. „Rodokmen“ sestává z katalogů výstav a aukcí, kupních smluv a dalších dokumentů, jimiž lze doložit změny vlastníků, a je důležitý pro určení pravosti obrazu. Jinde bývá každá mezera v provenienci podezřelá. Ne tak u nás...

Zavinilo to 20. století. Konfiskace za protektorátu, krádež židovského majetku a rozsáhlé znárodnování způsobily, že v Československu vznikla padesátiletá proluka v provenienci mnoha děl. „Po osmačtyřicátém se díla ve velkém konfiskovala. Svázela se, převázela, hodnotářsi si je vybírali pro své kanceláře, spousta se poztrácela. Obrovský zločin,“ konstatuje Šárka Leubnerová. Mnoho lidí ze strachu, že o své poklady přijdou, doklady o původu tajili a příští generace na ně zapomněly. Zbyla jen legenda babičky a malíře...

A protože sběratelství bylo považováno za buržoazní činnost, zmizel i legitimní trh s uměním. „Tady po padesát let neexistovaly aukce zaměřené na obrazy,“ říká Martin Kodl. „Na zahraničních aukcích má každý obraz svůj rodokmen. Tady to ještě lze dohledat do první republiky, ale po roce 1945 už nejsou žádné zmínky.“ Místo volného trhu fungoval socialistický řízený obchod.

„Každý pátek obcházela výkupní komise Národní galerie starožitníky a ti museli předložit, co zis-

kali nového, a byla-li tam nějaká zajímavá věc. Národní galerie to ‚vykoupila‘,“ říká Leubnerová. Za těchto podmínek přišel ke slovu i černý trh. „Načerno se prodávalo a kupovalo a v mnoha případech se provenienci paradoxně odstraňovala,“ vzpomíná Kodl. Ztracené informace se dnes dají dohledat jen těžko. „Snažíme se, pátráme, ale ne vždy se to daří. Mnoho archivních dokumentů je poztráceno či skartováno,“ říká Šárka Leubnerová. Po listopadu '89 se prolomila hráz: lidé náhle směli svobodně obchodovat a staré obrazy, pravé i falešné, začaly putovat do bazarů a galerií. Avšak i přes ten zmatek ceny začaly růst.

„Měla jsem štěstí,“ říká Mary Cullenová. „Když jsem kupovala své obrazy, byli čeští umělci celkem neznámí – nikomu nestálo za to je falzifikovat.“ V roce 1994 se dal koupit slušný Filla za sto tisíc korun. Loni prodala Galerie Kodl Fillovy *Tři Grácie* za 17,5 milionu včetně provize. Je to proto, že se u nás skoro přes noc znovu zrodil trh.

Za vším hledej prachy

„Otec říkal: Budou-li bohatí lidé v Čechách, budou i drahé české obrazy,“ říká Martin Kodl. „Čapek a jiní autoři jsou stejně hodnotní jako ti zahraniční, ale vzhledem k dobové díře bylo pro ně složitější dostat se do mezinárodního kontextu – a tam teprve dojde ke zhodnocení,“ říká Moni-

ka Burián Jourdan.

V roce 1989 ale ředitel Houstonského muzea umění Peter Marzio zorganizoval

ve spolupráci s českou Národní galerií výstavu, jež nadchla třeba zmíněnou sběratelku Cullenovou, a česká avantgarda začala dobývat svět.

Dlouho sice měli převahu čeští sběratelé, ale v červnu roku 2011 u Sotheby's v Londýně dokázala aukce sbírky české moderny rodiny Hascoe (*The Hascoe Family Collection of Important Czech Art*), že se situace mění. „Dosud ceny českých umělců stoupaly hlavně díky českým kupujícím,“ napsal prestižní umělecký časopis *Art News*. „Ale na první aukci výhradně moderního českého umění pořádané mimo střední Evropu soutěžil přeplněný sál s dražiteli na telefonu.“ Celková prodejní cena se vyšplhala na čtyřnásobek odhadů – na 11 103 903 liber. „Investorům, kteří čekají dlouhodobou návratnost, by mohly nákupy těchto umělců poskytnout lepší příležitost než u etablovanějších autorů,“ píše mezinárodní obchodník s uměním Paul Fraser.

Skvělá prognóza pro falzifikátory. Ale pozor. „Já tvrdím, že u každého obrazu se dá definitivně určit, zda se jedná o falzum,“ říká galerista Kodl. Otázka zní: Chce to majitel vědět? Vědomé prodat falzum je totiž trestný čin. „Nikdo nechce zůstat s černým Petrem,“ říká podvedený brněnský majitel *Zátisí s mrtvým ptákem*. „Je lepší se moc neptat a případně ho rychle prodat dál...“ ■